

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

II КНИГА

Қостанай, 2022

УДК 37.02
ББК 74.00
II 23

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Доцанова Алма Иргибаетна, Председатель Правления - Ректор Костанайского регионального университета имени А.Байтұрсынова, кандидат экономических наук, профессор;

Исмұратова Галия Суиндиковна, и.о. проректора по научно-инновационному и международному развитию Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, доктор экономических наук, профессор;

Скударева Галина Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой педагогики и психологии ГОУ ВО Московской области «Государственный гуманитарно-технологический университет»; Почетный работник общего образования Российской Федерации, г. Орехово-Зуево, Россия;

Чекалева Надежда Викторовна, профессор, доктор педагогических наук, заведующая кафедрой педагогики Омского государственного педагогического университета, директор научного центра РАО, член - корреспондент РАО, г. Омск, Россия;

Бектурганова Римма Чингисовна, доктор педагогических наук, советник ректора по педагогическому направлению Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Ахметов Тлеген Альмуханович, и.о. директора педагогического института им. У.Султангазина Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынов, кандидат педагогических наук, профессор;

Демисенова Шнар Сапаровна, заведующий кафедрой педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор;

Утегенова Бибикуль Мазановна, кандидат педагогических наук, профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Смаглий Татьяна Ивановна, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;

Жетписбаева Айсылу Айратовна, заведующая методическим кабинетом им. Ы.Алтынсарина кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова

II23 «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі»: 2022 жылдың 11 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. II Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022. – 365 б. = «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов»: Материалы международной научно-практической конференции, 11 февраля 2022 года. II Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022. – 365 с.

ISBN 978-601-356-122-6

Жинаққа «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланған мәселелердің әртүрлілігі мен кеңдігі мақалалар авторлары үздіксіз білім беру саласын педагогтарды жаңаша даярлау бағдарымен байланыстырып, әр түрлі деңгейдегі білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді тәжірибесін көрсету, білім мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыру қажеттілігін негіздеу, инновациялық технологиялар мен білім алушылардың тұлғалық дамуын психологиялық-педагогикалық қолдау туралы зерттеулерін еңгізді. Бұл жинақ материалдары ғалымдарға, ЖОО мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагогтар мен психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей раскрыть сущность, тренды и тенденции непрерывности педагогического образования с учетом достижений науки и практики, показать эффективные практики реализации образовательных программ разного уровня, обосновать необходимость совершенствования профессионализма педагогов в условиях новых вызовов в образовательной практике, представить инновационные технологии и форматы психолого-педагогического сопровождения развития личности обучающихся.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

УДК 37.02
ББК 74.00

ISBN 978-601-356-122-6

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022

планировать свое будущее. Прагматизм есть противоположность расточительности, кичливости, жизни напоказ. Культура современного общества – это культура умеренности, культура достатка, а не роскоши, это культура рациональности. Умение жить рационально, с акцентом на достижение реальных целей, с акцентом на образование, здоровый образ жизни и профессиональный успех – это и есть прагматизм в поведении. Прежде всего, именно такие приоритеты должны быть основополагающими для современной молодежи Казахстана [6, с.26].

Подводя итог, можно сказать, что изменения, возникающие в обществе, влияют на все сферы его жизнедеятельности, и в особенности на молодое поколение. Молодежь всё время вынуждена приспосабливаться к этим изменениям. В связи с этим возникают новые проблемы в процессе социализации, поэтому в современном казахстанском обществе возникла острая необходимость осмысления основных проблем социализации молодежи. Необходимо искать пути решения проблем социализации молодежи и разрабатывать новые способы и механизмы социализации адекватные условиям современного общества.

Список литературы:

- 1 Всемирная программа действий, касающаяся молодежи, до 2000 года и на последующий период // Генеральная Ассамблея, Организация Объединенных Наций [Электронный ресурс].-1996.– Режим доступа: www.un.org/ru/documents/ods.asp?m=A/RES/50/81 (дата обращения: 09.2017)
- 2 Программная статья Президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева «Социальная модернизация Казахстана: двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда»//»Казахстанская правда». №241 от 18 августа 2012 года.
- 3 Казахстанская правда, 27 февраля 2013, с.2-3
- 4 Концепция государственной молодежной политики Республики Казахстан до 2020 года «Казахстан 2020: путь в будущее» утвержденная Постановлением Правительства Республики Казахстан от 27 февраля 2013 года №191.
- 5 Воронков С.Г., Иваненков С.П., Кужанова А.Ж. Социализации молодежи: проблемы и перспективы. Оренбург, 1993.
- 6 Рикер П. Герменевтика Этика Политика М., АО «КАМИ», 1995 г.

ӘӘЖ: 159.92

СТУДЕНТТЕРДІ УНИВЕРСИТЕТТЕ ТАБЫСТЫ ОҚЫТУДЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ФАКТОРЛАРЫ

Ермекова Ақтоты Дауренқызы,
педагогика ғылымының магистрі, оқытушы
Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті
Орал қ., Қазақстан

Аннотация

Болашақ мамандардың кәсіби күзіреттілігін және өз бетінше оқу дағдысын қалыптастырып, жан-жақты дамыған, заманауи қарқынмен бірге жүре алатындай етіп тәрбиелеуде студенттердің оқудағы табыстылығын қалыптастырудың маңызы зор. Бұл мақалада студенттерді оқытудың табыстылығына әсер ететін психологиялық факторларға талдау жасалды.

Түйін сөздер: оқытудың табыстылығын арттыру, психологиялық факторлар.

Аннотация

Важно сформировать успешность обучения студентов в воспитании, чтобы будущие специалисты могли формировать профессиональную компетентность и навыки самостоятельного чтения, сопровождаться всесторонне развитыми, современными темпами. В данной статье проведен анализ психологических факторов, влияющих на успешность обучения студентов.

Ключевые слова: повышение успешности обучения, психологические факторы.

Abstract

The formation of students ' success in learning is of great importance in the formation of professional competencies and self-learning skills of future specialists in such a way that they can be accompanied by a fully developed, modern pace. This article analyzes the psychological factors that affect the success of students ' training.

Keywords: increasing the success of training, psychological factors.

Соңғы жылдары жоғары оқу орындарында талапкерлердің, әсіресе техникалық мамандықтарға түсушілердің мектептегі білім деңгейін төменделу тенденциясы байқалуда, бұл оқуды бітіргеннен кейін бітіретін мамандардың деңгейіне әсер етеді.

Еліміздің жоғары оқу орындарының басшылары, оқытушылар құрамы жыл өткен сайын талапкерлердің жоғары оқу орнына түсу кезінде көрсеткен білімдері әлсіреп бара жатқанын, бұл мектеп түлектерінің дайындық деңгейінің төмендегенін көрсететінін бірнеше рет атап өтті. Сонымен қатар университетте қосымша курстарды енгізу керек екенін айтады. Бейімделу курстары деп аталатын ұқсас курстарды ендіру. Бірақ оны бюджеттік қаражат есебінен оқитын әрбір студенттің қалтасы көтере бермейді.

Қазіргі жағдайда жоғары оқу орнының оқытушысы «орташа» деп аталатын студентке назар аударып, студенттерге қойылатын талаптарды төмендетуге мәжбүр. Дегенмен, басқа тәсіл де мүмкін, ол, әрине, әрбір нақты студентпен жеке жұмыс істеуге көбірек күш пен назар аудара алатын мұғалім ретінде мұғалімнен кәсібилікті талап етеді.

Студенттерді жоғары оқу орындарында оқытудың табыстылығына көптеген факторлар әсер етеді: материалдық жағдайы; денсаулық жағдайы; жасы; отбасылық жағдайы; ЖОО-ға дейінгі дайындық деңгейі; өзін-өзі ұйымдастыру, өз қызметін жоспарлау және бақылау дағдыларын меңгеру (ең алдымен оқу); ЖОО таңдау мотивтері; ЖОО-дағы оқытудың ерекшелігі туралы бастапқы идеялардың барабарлығы; оқыту нысаны (күндізгі, кешкі, сырттай, қашықтықтан және т.б.); оқу ақысы және оның шамасы; ЖОО-да оқу процесін ұйымдастыру; ЖОО-ның материалдық; оқытушылар мен қызметкерлердің біліктілік деңгейі; университеттің беделі және, сайып келгенде, студенттердің жеке психологиялық ерекшеліктері.

Бұл факторларды екі топқа бөлуге болады: ішкі (психологиялық) және сыртқы (әлеуметтік-педагогикалық). Оның үстіне бір топтың да, басқа топтың да факторлары студенттің оқу-тәрбие процесіне бірдей әсер етеді. Мүмкін, әрбір жеке студенттің психологиялық портретін зерделеу мұғалімнің студенттің пәнге және жалпы алған мамандығына деген қызығушылығын арттырып, ең алдымен университеттегі оқуының табыстылығын арттыруға көмектеседі.

Неліктен кейбір студенттер білім мен кәсіптік дағдыларды игеру үшін тынымсыз және ерікті түрде жұмыс істейді, туындайтын қиындықтар олардың күш-қуатын арттырып, мақсатына жетуге деген құлшынысын арттырады, ал басқалары барлығын қысым көргендей жасайды, тіпті болмашы кедергілердің пайда болуы олардың оқу әрекеті жойылғанға дейінгі белсенділігін күрт төмендетеді. Мұндай айырмашылықтарды оқу іс-әрекетінің сыртқы жағдайларында (әлеуметтік-экономикалық жағдай, оқу процесін ұйымдастыру және әдістемелік қамтамасыз ету, оқытушының біліктілігі және т.б.) байқауға болады. Бұл құбылысты түсіндіру кезінде психологтар мен педагогтар көбінесе білім алушылардың интеллект деңгейі (білімді, дағдыларды, дағдыларды меңгеру және оларды мәселелерді шешуде сәтті қолдана білу) сияқты жеке психологиялық ерекшеліктеріне жүгінеді; шығармашылық (жаңа білімді өз бетіңізше дамыту мүмкіндігі); оқу мақсаттарына жетуде күшті оң тәжірибені қамтамасыз ететін оқу мотивациясы; талаптардың жоғары деңгейін қалыптастыруға әкелетін жоғары өзін-өзі бағалау және т.б. Бірақ бұл қасиеттердің бірде-біреуі жеке алынғанда, тіпті олардың қосындысы кез-келген күрделі іс-әрекетте сөзсіз болатын жиі немесе ұзақ сәтсіздіктер жағдайында білім мен кәсіби шеберлікті игеру үшін студенттің күнделікті, қажырлы және қиын жұмысына деген көзқарасын қалыптастыруға кепілдік беру үшін жеткіліксіз. Әрбір мұғалім өзінің педагогикалық тәжірибесінен мысалдар келтіре алады, онда өзін-өзі бағалауы жоғары (кейде өте жоғары) және бастапқы күшті оқу мотивациясы бар өте қабілетті және шығармашыл студент оқу іс-әрекетінің бір немесе басқа түрінде елеулі қиындықтарға тап болып, «топ», алға жылжуды тоқтатты, ал әлдеқайда аз дарынды студент бұл қиындықтарды сәтті жеңіп, уақыт өте келе көп нәрсеге қол жеткізді.

Бұл сұраққа жауап беру үшін кем дегенде қысқаша адамдардың психологиялық және психофизиологиялық ерекшеліктерінің негізгі түрлерін, сондай-ақ олардың студенттердің оқу іс-әрекетіне әсері туралы қолда бар мәліметтерді қарастыру қажет.

Сонымен қатар, оқудағы табыстылыққа қатысты психологиялық және педагогикалық факторлардың өзара байланысын қарастыратын анықтамалар бар. Мысалы, О.В.Бирин табыстылыққа «өз іс-әрекетінің нәтижесінің тиімділігін интегралдық бағалау, айналадағы адамдар тарапынан мойындалған, адамның (қызмет субъектісінің) өз іс-әрекетіне деген оң көзқарасын білдіретін, оның қанағаттану сезімін сезуге мүмкіндік беретін эмоционалды жай-күйі» деген анықтама береді [1].

Т.А.Нам оқудағы табыстылықты «оқыту процесін жетілдіруге бағытталған оқу-әдістемелік іс-шаралар кешенін іске асыруды талап ететін негізгі (интеллект, мотивация, студенттің жеке ерекшеліктері) және ілеспе (оқу процесін ұйымдастыру, оқу қызметін басқару) факторлар жүйесінің өзара әрекеттесуі» ретінде сипаттайды [2].

Психологиялық факторларды анықтаудың әртүрлі тәсілдері бар. Мысалы, И.И.Ильясов [3] факторлардың екі топшасын анықтайды: танымдық және тұлғалық. Оқытудың табыстылығын анықтайтын танымдық факторлардың кіші тобына: қабылдау, ойлау, түсіну, елестету, есте сақтау, сөйлеу, зейін, танымның интеллектуалдық стильдері жатады. Тұлға факторларының кіші тобына мотивациялық, ерікті, эмоционалдық факторлар және өзін-өзі тану (өзін-өзі бағалау) жатады.

С.Д.Смирнов өз еңбектерінде студенттердің жоғары оқу орындарында білім алуына әсер ететін келесі факторларды анықтайды [4].

1. *Конституция*. Осы саладағы бірнеше зерттеулер көрсеткендей, дене бітімінің бір түрі бар студенттер тез күш жұмсайды, сондықтан оларды бірінші болып сұрап, алдымен қиын, кейінірек қара-

пайым тапсырмалар берген дұрыс, олар ұзақ мерзімді есте сақтау қабілетінің нашарлығына байланысты өткен материалды қайталауды жиі талап етеді, басқа конституциясы бар студенттерге күрделене түсетін тапсырмалар берілуі мүмкін, емтихандарда олардан тізім бойынша соңғы сұраған дұрыс.

2. *Нейродинамика*. Әр түрлі темпераменті бар адамдар үшін кейбір жағдайлар сәтті оқу үшін қолайлы, ал басқалары қолайсыз, қазіргі университетте оқытудың ұйымдастырушылық формалары күшті және мобильді жүйке жүйесі бар адамдар үшін қолайлы, сондықтан олардың арасында әлсіз және инертті жүйке жүйесіне қарағанда жақсы оқытындар көп.

3. *Қабілеттер*. Студенттердің оқудағы жетістіктеріне қабілеттердің әсері туралы мәлімдеме тривиалды болып көрінеді, бірақ зерттеулер көрсеткендей, бұл әсердің сипаты бір қарағанда айқын емес болып көрінді. Көп нәрсе белгілі бір студенттің жеке құрылымында, оның өмірлік құндылықтар жүйесінде қандай орын алатындығына және олардың басқа жеке қасиеттердің дамуына қалай әсер ететініне байланысты. Біріншіден, қабілеттер құрылымында жалпы интеллект, әлеуметтік интеллект, арнайы қабілеттер және шығармашылық (шығармашылық қабілеті) сияқты салыстырмалы түрде тәуелсіз компоненттерді бөліп көрсету керек. Оқытудың сәттілігімен тек ерекше қабілеттерге қатысты оң байланыс туралы нақты айтуға болады. Оларға сенсорлық қабілеттер (лингвист үшін фонематикалық есту, музыкант үшін дыбыс биіктігі, суретші үшін түс ажыратқыш сезімталдық және т.б.); мотор қабілеттері (спортшылар, бишілер, цирк әртістері және т.б. үшін пластикалық және нәзік үйлестіру); Кәсіби қабілеттер (техникалық ойлау, кеңістіктік ойлау, математикалық және т.б.). Көптеген жағдайларда кәсіби маңызды арнайы қабілеттерді дамытудың төмен деңгейі тиісті профилдегі университетте сәтті оқуды қол жетімді етпейді. Керісінше, университетте сәтті оқу іс жүзінде арнайы кәсіби қабілеттерді қалыптастыру процесіне сәйкес келеді.

Соңғы уақытта психологияда әлеуметтік интеллект салыстырмалы түрде тәуелсіз түр ретінде ерекшеленеді, яғни адамды адамның адекватты қабылдауы, басқа адамдармен байланыс орнату және қолдау, басқа адамдарға әсер ету, бірлескен қызметті қамтамасыз ету, ұжымда және қоғамда лайықты позицияға ие болу (Әлеуметтік мәртебе) мәселелерін сәтті шешуді қамтамасыз ететін коммуникативтік құзыреттіліктің (қарым-қатынастағы құзыреттілік) негізінде жатқан қабілеттер кешені. Әлеуметтік интеллекттің жоғары деңгейі кейде жалпы интеллект пен шығармашылықтың төмен деңгейінің өтемақысы ретінде дамиды деген деректер бар. Сонымен қатар, мұндай студенттердің ресми үлгерімі қажетті жоғары баға алу үшін оқытушыларға шебер әсер ету арқылы асыра бағалануы мүмкін.

Көптеген зерттеулер Жалпы интеллектуалды даму деңгейінің студенттердің академиялық үлгерімімен айтарлықтай жоғары арақатынасын алды. Сонымен бірге, студенттердің жартысынан көбі бірінші курстан төртінші курсқа дейін жалпы интеллект деңгейін жоғарылатады, және, әдетте, мұндай өсу әлсіз және орташа студенттерде байқалады, ал күшті студенттер көбінесе университеттен өзгеріссіз шығады. Бұл факт біздің бүкіл білім беру жүйесінің орта (және белгілі бір мағынада орташа) студентке басым бағыты болып табылады.

Шығармашылық, интеллект сияқты, жалпы қабілеттердің бірі болып табылады, бірақ егер интеллект қоғамдағы бұрыннан бар білім мен дағдыларды игеру, сонымен қатар оларды проблемаларды шешу үшін сәтті қолдану мүмкіндігі болса, онда шығармашылық адамның жаңа нәрсе жасауын қамтамасыз етеді (ең алдымен өзі үшін жаңа, көбінесе басқалар үшін жаңа).

4. *Оқу мотивациясы*. Білімді меңгеруге көңіл бөлу мен оқудағы табыс арасында тікелей байланыс бар. Алайда, бірқатар зерттеулер көрсеткендей, мамандық алуға бағытталған кейбір студенттер көбінесе олардың кәсіби дамуы үшін пәндерді «қажетті» және «қажет емес» деп екіге бөле отырып, таңдаулылық танытады, бұл оқу үлгеріміне әсер етуі мүмкін. Сондай-ақ, коммерциялық бөлімдердің немесе университеттердің студенттерінің оқу іс-әрекетін «бюджет қызметкерлерімен» салыстырғанда айтарлықтай айырмашылықтар анықталды. Екінші топ студенттері үшін «диплом алу», «мамандық алу», «ғылыми зерттеулер жүргізу», «студенттік өмір сүру», ал бірінші топ үшін – «материалдық әл-ауқатқа қол жеткізу», «шет тілдерін еркін меңгеру», «мәдени адам болу», «шетелде оқу мүмкіндігін алу», «кәсіпкерлік теориясы мен практикасын игеру», «таныстар арасында құрметке қол жеткізу», «отбасылық дәстүрді жалғастыру» мотивтері анағұрлым маңызды. Соған қарамастан, «коммерциялық» студенттерді оқытудың сәттілігі «мемлекеттік қызметкерлердің» студенттеріне қарағанда едәуір нашар, әсіресе жоғары конкурс ең мықты және дайындалған талапкерлерді іріктеуді қамтамасыз ететін беделді университеттерде.

5. *Ерікті қасиеттер*. Оқытудың табыстылығы мен жеке тұлғаның ерікті қасиеттерінің арасындағы байланыс фактісі өз алдына бірде-бір мұғалім үшін күмән тудырмайды, бірақ үлкен мәселе – оқу-тәрбие процесінің студенттің білім алуы қажет болатындай етіп құрылуы, өзін мүмкіндігінше аз жеңу, оқу іс-әрекетіне қатысуға мәжбүрлеу. Студенттің ерікті қасиеттеріне жүгіну қажеттілігін түбегейлі жою мүмкін емес сияқты, бірақ оқу процесін ұйымдастырудағы барлық мәселелер мен кемшіліктерді студенттердің жалқаулығы мен ерік-жігерінің жоқтығына жабады. Оқытудың мотиві оқу іс-әрекетінің өзінде немесе оның процесіне мүмкіндігінше жақын болуы керек. Бұған екі жолмен қол жеткізуге болады. Ең бастысы-оқу процесін студент үшін мүмкіндігінше қызықты ету, оған қанағаттану және тіпті рахат әкеледі; студентке оқу іс-әрекетінде ішкі және сыртқы

кедергілерді жеңуге қанағаттануға мүмкіндік беретін мотивтер мен көзқарастарды қалыптастыруға көмектесу.

6. Мінез акцентуациясы. Темпераменттен айырмашылығы, ол белсенділіктің энергетикалық (күш пен жылдамдық) жағын емес, белгілі бір адамға тән белгілі бір әдістерді таңдауды, мақсатқа жету жолдарын, айталық, мінез-құлық «блоктарын» анықтайды. Темперамент сияқты мінез де оқудың табысты болуына тікелей әсер етпейді, бірақ ұйымдастыру формаларына, оқыту әдістеріне және мұғалімнің педагогикалық қарым-қатынас стиліне байланысты қиындықтар туғызуы немесе оқуға қолайлы болуы мүмкін. Ең алдымен, бұл «проблемалық аймақтарды» жасайтын кейіпкерлердің акцентуациялары деп аталатын адамдарға қатысты, бұл олардың иелеріне басқа адамдармен, соның ішінде білім беру іс-әрекетінде барабар қарым-қатынас орнатуды қиындатады.

И.Л.Соломин «Оқу қызметінің табыстылығы тек интеллект деңгейі мен құрылымына ғана емес, тұлғалық қасиеттердің көріну дәрежесіне ғана емес, сонымен қатар қажеттіліктердің мазмұнына да байланысты» [3] деп атап көрсетеді.

Өз еңбектерінде А.Д.Ишков студенттің білім алуының табыстылығына әсер ететін тұлға профилінің психологиялық қасиеттерінің үш деңгейін береді: конституциялық, әлеуметтік-рөлдік және тұлғалық [3].

Конституциялық (организмдік, генотиптік) белгілер. Жағдайлардың өте кең ауқымындағы адамның мінез-құлқын болжау жүйке жүйесінің қасиеттері, темперамент типі, танымдық белсенділік түрі және т.б. арқылы сипатталатын оның психикасының ең көп таралған жеке типологиялық ерекшеліктерін білуге мүмкіндік береді. Бұл деңгейде қасиеттерді «жақсы-жаманға» бөлудің мағынасы жоқ. Бұл адамның табиғаттан алатын психофизиологиялық негізі және оның міндеті – өзінің табиғи ерекшеліктерін барынша тиімді пайдалану. Дене ерекшеліктері жеке профильдің басқа параметрлерімен салыстырғанда ең тұрақты және тұрақты және түбегейлі өзгерістерге ұшырамайды. Алайда, ұзақ мерзімді жаттығулар нәтижесінде олардың көріну ауқымын біршама кеңейтуге, бір бағытта немесе басқа бағытта жылжытуға болады. Генотиптік ерекшеліктер психиканың мүмкіндіктері тиімді жүзеге асырылатын іс-әрекеттің түрлері мен әдістерін таңдау үшін пайдалы: оның күшті жақтары барынша қолданылады және әлсіздердің әсері барынша азаяды. Конституциялық ерекшеліктер дененің қасиеттеріне байланысты және жағдайлардың ең кең класына шектеулер қояды. Олар мінездің «ғимараты» қаланған іргетас. Бұл ғимараттың қандай болатынын, әрине, іргетас белгілейді. Дегенмен, бір іргетасқа сәулетші әртүрлі құрылымдарды сала алады: сыртқы түрі де, мақсаты да. Тұлғаны құру мәселесінде мұндай сәулетші адамның өзі және оның өмір сүруінің нақты жағдайлары болып табылады.

Әлеуметтік-рөлдік (жеке, әлеуметтік) ерекшеліктері. Жағдаяттардың тар кластарына белгілі бір салыстырмалы түрде кең әлеуметтік нормативтік жағдайларда оның өмір тәжірибесімен анықталатын адамның әлеуметтік рөлдік қасиеттері жатады. Адамдармен қарым-қатынас жасай отырып, әрбір адам белгілі бір рөлдерді «ойнады»: еркек немесе әйел, бала немесе ересек, бастық немесе бағынушы, сатушы немесе сатып алушы және т.б. Рөлдік позицияда бола отырып, тұлға өзінің дамуының әлеуметтік және субъектілік-кәсіби ортасымен алдын ала анықталған ерекшеліктерді көрсетеді (отбасындағы жазалау немесе мадақтау әдістері, оқу немесе кәсіптік қызметтегі әлеуметтік ортаны қатаң бақылау немесе либерализм, практикалық мәселелерді шешу тәжірибесі. немесе теориялық есептер және т.б.). Бұл деңгейде адам еңбек субъектісі ретінде, қоғамның пайдалы мүшесі ретінде қалыптасады, ал мұнда бөлінген белгілер кең спектрге ие және адамның мінез-құлқының қабылданған (оның мәртебесі мен қоғамдағы жағдайына байланысты) нормаларға сәйкестігін сипаттайды. Адам игерген рөлдердің саны оның жағдайға және мақсатына байланысты оларды өзгерту қабілетін анықтайды.

Тұлғалық (индивидуалды-тұлғалық, рефлексиялық-ситуациялық). Адамның белгілі бір жағдайдағы мінез-құлқы көбіне оның конституциялық ерекшеліктеріне және әлеуметтік-нормативтік тәжірибесіне ғана емес, сонымен бірге оның жеке субъективті қызметіне, мақсат қою ерекшеліктеріне, рефлексияға, өзін-өзі бағалауға, берілген жағдайда өзектіленетін тұлғалық мәндерге байланысты. жағдай және т.б. Адам бойындағы дара, қайталанбас ерекшеліктердің пайда болуы әрқашан оның өзіндік мінез-құлқын талдау мен жобалаудағы жеке ішкі жұмысының, ең алдымен рефлексияға негізделген жұмысының нәтижесі болып табылады.

Сипаттаманың Конституциялық деңгейі адамның ең «терең», ең аз өзгертін сипаттамасын беретіндіктен, бұл адамның психологиялық портретінің негізін (қаңқасын) құрайтын, содан кейін әлеуметтік-рөлдік және жеке ерекшеліктерімен «өсетін» ағзалық белгілер. Психиканың негізгі конституциялық параметрлері ретінде көбінесе адамның темпераментінің ерекшеліктері қарастырылады.

Мүмкін, студенттердің жеке психологиялық және психофизиологиялық ерекшеліктері, сондай-ақ олардың оқудың сәттілігіне әсері оқытушыларға студентті жақсы түсінуге, оқу іс-әрекетінің тиімділігі мен кәсіби дайындық деңгейін арттыру мәселелерін шешуде онымен ортақ тіл табуға көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Бирина, О.В. Понятие успешности обучения в современных педагогических и психологических теориях / О.В.Бирина // *Фундаментальные исследования*. – 2014. – № 8-2. – С. 438-443.

2. Нам Т.А. (2005) Психолого-педагогическое обоснование системы факторов, определяющих учебную успешность студентов технического вуза : на материале обучения иностранным языкам. дисс. – Ставрополь: канд. пед. наук – 242 с.
3. Ишков А.Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности. М.: Изд-во АСВ, 2004. 224 с.
4. Смирнов С.Д. Психологические факторы успешной учебы студентов вуза. URL: <http://www.psy.-msu.ru/science/public/smirnov/students.html>

УДК 159.9.07

ОБУЧАЮЩАЯСЯ МОЛОДЕЖЬ В СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ. СОЦИОЛОГИЧЕСКИЙ И ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ОПРОС

Жангалиева Роза симхановна,
магистрант 2 курса ОП Педагогика и психология
Костанайский региональный университет
имени А.Байтурсынова», г.Костанай, Казахстан
Нагымжанова Каракат Мукашевна,
д.п.н., профессор университета Туран
г. Нур-Султан, Казахстан

Аннотация

Мақалада әлеуметтік желілердің оқитын жастардың психикасына әсері туралы айтылады. Осы тақырып бойынша ғылыми зерттеулерге талдау жасалды. Сонымен қатар, білім алушы жастарға жүргізілген әлеуметтік және психологиялық сауалнаманың нәтижелері келтірілген. Бұл сауалнамада біз оқитын жастардың әлеуметтік желілерге деген көзқарасын және қатынасын зерттедік.

Түйінді сөздер: әлеуметтік желілер, ақпараттық технологиялар, психика, Интернет, білім алушы жастар

Аннотация

В статье раскрывается проблема влияния социальных сетей на психику обучающейся молодежи. Проведен анализ научных исследований по данной теме. Вместе с тем приведены результаты социологического и психологического опроса обучающейся молодежи. В данном опросе мы исследовали отношение обучающейся молодежи к социальным сетям.

Ключевые слова: социальные сети, информационные технологии, психика, Интернет, обучающаяся молодежь

Abstract

The article reveals the problem of the influence of social networks on the psyche of young people studying. The analysis of scientific research on this topic is carried out. At the same time, the results of a sociological and psychological survey of teaching youth are presented. In this survey, we investigated the attitude of young students to social networks.

Keywords: social networks, information technology, psyche, Internet, learning youth

Половина человечества всего мира, пользуется информационными технологиями и социальными сетями. Наше утро начинается в социальных сетях и засыпаем мы тоже в социальных сетях. Каждый день мы как минимум проводим по два часа в социальных сетях: знакомимся, общаемся, пишем посты, выкладываем статусы, реагируем лайками. Насколько мы зависимы от социальных сетей показали январские события 2022 года, у нас в Казахстане. Когда в период митингов и после, был полностью отключен Интернет и люди были отрезаны от социальных сетей. Жизнь как будто остановилась. Появилась тревога и беспокойство.

Если социальные сети играют очень важную роль в нашей жизни, то для нас было бы важным понимать, то как они влияют на нашу психику. Чем мы жертвуем, когда живое общение заменяем онлайн-общением, как социальные сети влияют на наше самочувствие, настроение и активность. А драгоценное время, что невозможно восполнить, мы тоже его отдаем социальным сетям безвозмездно. Чтобы ответить на эти вопросы необходимо изучить как минимум исследования в этой области, а также провести свое научное исследование.

Так в 2015 году 1800 человек приняли участие в опросе Центра Pew Research, исследователи которого выяснили, что женщины сильнее подвержены стрессу от социальных сетей, чем мужчины. В 2014 году австрийские ученые установили, что 20 минут проведенные в социальной сети ухудшало настроение. По мнению ученых в социальных сетях психическое заражение от плохого или хорошего настроение происходит намного быстрее. Учеными-исследователями были опубликованы в журнале «Компьютеры и поведение человека» данные, что люди, пользующиеся семью и более сетями, в три раза выше испытывают тревожность, чем люди пользующиеся 1-2 платформами. Прямая корреляция